

SAKSFRAMLEGG

Til:
Universitetsstyret

Møtedato:
26.10.2017

Sak:

Strategisk satsing - Befolkningsundersøkelser i nord

Innstilling til vedtak:

1. Universitetsstyret stiller seg bak forslaget om satsingen på *Befolkningsundersøkelser i nord*.
2. Universitetsdirektøren bes om å innarbeide satsingen i budsjettfordelingssaken for 2018 med de justeringer som anses som hensiktsmessig.
3. UiT bevilger to stipender til satsingen på *Befolkningsundersøkelser i nord*. Disse fordeles i stipendiatfordelingssaken i 2018.
4. Prosjektledelsen og de involverte enhetene forpliktes til å utarbeide en søknad om Senter for fremragende forskning (SFF) innen 2021.

Bakgrunn

Tromsøundersøkelsen er Norges mest omfattende og best besøkte befolkningsundersøkelse gjennom 40 år. Den ble startet opp i 1974, og det er til nå gjennomført til sammen syv undersøkelsesperioder (Tromsø 1-7). Hensikten med undersøkelsen var primært å finne ut årsakene til den høye dødeligheten av hjerte- og karsykdommer, samt å utvikle metoder for å forebygge hjerteinfarkt og hjerneslag. Gjennom årene er undersøkelsen utvidet til å omfatte en rekke andre områder som for eksempel diabetes, kreft, lungesykdommer, beinskjørhet, overvekt og psykiske lidelser.

UiTs strategi, *Drivkraft i nord*, legger føringer for at universitetet blant annet skal utvikle kunnskap om folkehelse, sykdomsbekjempelse og levekår i alle livets faser. For å bidra til å besvare viktige nasjonale og globale spørsmål om helse, sykdom og levekår i befolkningen, med et særlig fokus på for nordområdene, ønsker flere fakulteter ved UiT og eksterne samarbeidspartnere å samordne sine ressurser i en felles tverrfaglig, koordinert satsing knyttet opp mot befolkningsundersøkelser i nord. Ved oppstart inngår fagmiljøer fra UiT ved Det helsevitenskapelige fakultet (Helsefak), Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning (HSL-fak), Fakultet for naturvitenskap og teknologi (NT-fak), Fakultet for idrett, reiseliv og sosialfag (IRS-fak) og Det kunstfaglige fakultet (Kunsthak). Satsingen etableres også i samarbeid med UNN, Helse Nord, Folkehelseinstituttet, Tromsø kommune m.fl. Det juridiske fakultet og fakultet for biologi, fiskeri og økonomi planlegges innlemmet senere.

Målsetningen med prosjektet er å bygge fremragende forskningsmiljøer på tvers av fakulteter og fagmiljøer med utgangspunkt i Tromsøundersøkelsen og andre helse- og befolkningsundersøkelser i nord. I løpet av en fireårsperiode tas det sikte på å bygge opp miljøer som er konkurransedyktige både nasjonalt og internasjonalt. Målsetningen er at miljøene sender én søknad om ett senter for fremragende forskning (SFF) og flere søknader om EU-finansiering av forskningsprosjekter (ett koordinatorprosjekt og 2-4 partnerskapssøknader). Satsingen er forankret i individuelle vedtak i styrene til HSL-fak og NT-fak og i dekanatet til Kunstfak og IRS-fak.

Stimulering av tverrfakultært samarbeid

UiTs fakulteter samarbeider på tvers av fakultetsgrenser innen både forskning, innovasjon, utdanning og kommunikasjon. Det er imidlertid et potensiale for mer og bedre samarbeid, og UiT har valgt flere strategier for å stimulere til tverrfakultært samarbeid og til å bygge opp om fem utvalgte tematiske satsingsområder: «Energi, klima, samfunn og miljø», «Teknologi», «Helse, velferd og livskvalitet», «Samfunnsutvikling og demokratisering», «Bærekraftig bruk av ressurser». Ett av virkemidlene har vært interne konkurransearenaer med utlysning av midler til fellesprosjekter som går på tvers av flere fakulteter. Relativt små midler har her vært satt av til hvert prosjekt (noen stipendiatstillinger og litt driftsmidler). Ved ett tidligere tilfelle har UiT også valgt å etablere et senter gjennom et større «spleiselag» med flere fakulteter. Universitetsstyret valgte da å benytte sentrale ressurser i form av postdoktorstillinger og strategiske midler for å etablere et forskningssenter innen fornybar energi (*Arctic Centre for Sustainable Energy* (ARC)). Forslaget til satsing på Befolkningsundersøkelser i nord er et tilsvarende initiativ som ARC.

Faglig innretning

Dette er et tverrfaglig prosjekt der kunnskap fra både helsefag, samfunnsfag, naturvitenskap, teknologi og kunst sammen skal løse viktige nasjonale og globale spørsmål om helse, sykdom og levekår i befolkningen. Satsingen skal knytte sammen vitenskapelige ansatte fra flere fakulteter og fra flere eksterne samarbeidspartnere i felles underprosjekter med problemstillinger knyttet til seks hovedtema:

- I. Teknologi
- II. Livsstil og Helse
- III. Sosial ulikhet i helse
- IV. Barne- og ungdomshelse
- V. Miljøgifter
- VI. Andre datakilder i nord

Vedlegg 1 og 2 gir en nærmere beskrivelse av hvert enkelt tema.

Organisering og gjennomføring

Befolkningsundersøkelser i nord skal styrke både utdanning og forskning, og planlegges organisert som et prosjekt på Institutt for samfunnsmedisin ved Helse-fak. Prosjektet organiseres med et styre (eventuelt en styringsgruppe med tydelig og avklart mandat), leder og tilknyttede prosjektdeltakere ut fra prosjektporteføljen. Vertsfakultetet vil ha ansvaret for å drifte prosjektet (administrativ, økonomisk og faglig støtte til senterleder). Lederen for satsingen har det overordnede ansvaret for oppbyggingen, faglig så vel som administrativt. Det etableres et lederteam med deltakere fra fakultetene som inngår i satsingen (Helsefak, NT-fak, HSL-fak, IRS-fak, og Kunstfak). For å bidra til høyere kvalitet, internasjonalisering og et globalt perspektiv vurderes det å etablere et internasjonalt ekspertpanel. Forskere skal ha sin daglige tilhørighet og kontorplass ved sine respektive institutter og miljøer for å sikre at fagmiljøene vokser lokalt som

følge av aktiviteten i satsingen. Forskere fra alle miljøer ved UiT inviteres til å knytte seg til rammeverket som gir rike muligheter for samarbeid mellom fakulteter og fagmiljøer.

Befolkningsundersøkelser i nord bygges opp gjennom tre faser:

Fase 1 (2018 -2019) – etablere ledelse, konsolidere faglig profil

Fase 2 (2019-2020) – faglig utviklingsfase, posisjonering for ekstern finansiering

Fase 3 (2021 -) - videreføring i form av SFF eller annen bærekraftig, ekstern finansiering

Etter at prosjektet er avsluttet, vil tre professorater videreføres av Helsefak, NT-fak og HSL-fak. En forsker og en statistiker, samt to 20 % forskerstillinger planlegges videreført over midler fra Tromsundersøkelsen. I tillegg, planlegges to tekniske stillinger å videreføres med finansiering fra Helse Nord.

Finansiering

Budsjettmessig vil prosjektet vil være et «spleiselag» mellom UiT sentralt, de involverte fakultetene og Helse Nord. Totalt vil satsingen koste ca. 129 millioner kr over fire år. UiT sentralt og fakultetene deler disse kostnadene 51:49 (Tabell 1).

Tabell 1. Totale kostnader i satsingen Befolkningsundersøkelser i nord fordelt på nivå 1 og 2.

	Nivå 1	Nivå 2	Helse Nord	Totalt
Postdoktorer*	16 950 000			16 950 000
Stipendiater*	8 000 000	28 000 000		36 000 000
Professorater*	6 645 000	12 020 000		18 665 000
Andre stillinger*	13 316 500	17 477 460	6 400 000	37 193 960
Drift	10 300 000	3 100 000		13 400 000
Vitenskapelig utstyr	7 625 000			7 625 000
	62 836 500	60 597 460	6 400 000	129 833 960

* Inkludert indirekte kostnader

Bidraget fra UiT sentralt skal ut fra prosjektskissen dekke to stipendiatstillinger (fire år), fem postdoktorstillinger (tre år), 7,45 vitenskapelige årsverk, 12,5 tekniske årsverk, vitenskapelig utstyr og deler av driftsutgiftene. Dersom alt dette bevilges vil UiT sentralt over fire år gå inn med ca. 63 millioner kroner i prosjektet (Tabell 2).

Tabell 2. Nivå 1 sine kostnader fordelt over fireårsperioden.

	2018	2019	2020	2021	Totalt
Postdoktorer*	1 170 000	3 900 000	3 900 000	2 730 000	11 700 000
Professorer*	1 300 000	1 300 000	1 300 000	1 300 000	5 200 000
Driftsmidler*	700 000	3 550 000	1 500 000	500 000	6 250 000
Andre stillinger*	1 550 000	3 150 000	3 150 000	1 950 000	9 800 000
Drift	1 750 000	2 750 000	2 900 000	2 900 000	10 300 000
Vitenskapelig utstyr	6 575 000	450 000	350 000	250 000	7 625 000
Indirekte kostnader	1 730 000	4 212 500	3 565 000	2 454 000	11 961 500
	14 775 000	19 312 500	16 665 000	12 084 000	62 836 500

Direktørens vurdering

Normalt vil et innspill til en satsing som ønsker tildeling over universitetets strategiske midler bli vurdert i tilknytning til den ordinære fordelingen av de samlede strategimidlene, som i år vil skje på universitetsstyrets møte i november. Fordi det i dette tilfellet er snakk om et uvanlig stort prosjekt – både ut fra omfanget på prosjektskissen og størrelsen på søknadsbeløpene, har universitetsdirektøren funnet det riktig å be styret ta stilling til prosjektet i en separat styresak.

Universitetsdirektøren tilrår at styret stiller seg bak satsingen. Tromsøundersøkelsen er en av de fremste folkehelseundersøkelsene i Norge, med høy deltakelsesprosent, lange tidsserier og stor bredde i prøve- og datamaterialet. Undersøkelsen er godt drevet, og er en infrastruktur med et stort uforløst potensiale for videre forskning. Satsingen har som målsetning å øke forskningskapasiteten og -kvaliteten knyttet til undersøkelsen gjennom økt samarbeid og økt tilslag på ekstern forskningsfinansiering. Ambisjonen er at Tromsøundersøkelsen skal bli utgangspunkt for et senter for fremragende forskning og flere EU-finansierte prosjekter.

For å kunne være i posisjon til å kunne konkurrere om forskningsmidler så snart som mulig, mener universitetsdirektøren at det er riktig at UiT går inn med ressurser for å styrke satsingen *Befolkningsundersøkelser i nord*. Dette vil bidra til at miljøet mye tidligere blir konkurransedyktig enn om satsingen skulle vokse sakte basert på fakultetenes omprioritering av ressurser. Universitetsdirektøren anbefaler at de to stipendiatstillingene bevilges fra den sentrale poolen (begge i 2018), og at ressursene til de øvrige stillingene, driftsmidlene og vitenskapelig utstyr bevilges fra de strategiske midlene. Universitetsdirektøren ønsker å kvalitetssikre og justere satsingen noe i samråd med de involverte fakultetene. Dette gjelder primært den delen som er knyttet til tekniske stillinger og administrasjon. Endelig vedtak om fordeling av strategiske midler vil derfor ikke skje før i budsjettfordelingssaken for 2018.

Universitetsdirektøren mener det er fornuftig at satsingen organiseres som et prosjekt på Institutt for samfunnsmedisin ved Helsefak siden den største delen av satsingen vil ligge på dette fakultetet og at den foreslåtte modellen for ledelse av prosjektet virker hensiktsmessig. Det er bra at satsingen bygger videre på erfaringer som er gjort ved andre større, tverrfakultære satsinger ved UiT.

Universitetsdirektøren ønsker for øvrig å komme tilbake til universitetsstyret med en egen sak om hvordan institusjonen i tiden fremover best skal kunne støtte opp om de tematiske satsingene i UiTs strategi.

Jørgen Fosslund	Pål Vegar Storeheier
konst. universitetsdirektør	forskningsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent og krever ikke signatur

Saksbehandler: Pål Vegar Storeheier